Tisza

Politikai napilap

ELŐFIZETÉSI ÁRA
A kiadóhivatalban átvéve:
Egész évre ..... 16 k.
Negyedévre ..... 4 „
Helyben házhoz hordva:
Egész évre ..... 20 kor.
Negyedévre ..... 5 „
Vidékre postán szállitva:
Egész évre ..... 24 kor
Negyedévre ..... 6 „
Egyes szám ára 8 fillér.

Megjelenik minden nap, a hétfő és ünnep utáni napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Nagyvárad, Szilágyi Dezső-u. 8.

A szerkesztőség kéziratok visszaadására vagy megőrzésére nem vállalkozik.

Előfizetések és hirdetések a kiadóhivatalhoz intézendők.

XX. évfolyam 73. szám. Nagyvárad. Kedd 1914. március 31

A Katholikus Népszövetségi Otthon

A katholikus népszövetség vasárnap alakitotta meg társas-körét a Katholikus Népszövetségi Otthont. Ez az uj társas-kör van hivatva arra, hogy a keresztény öntudatot a társadalomnak széles köreibe bevigye.

A keresztény eszme reneszanszát uj területekre vitte be a katholikus népszövetség, de ez még csak kevéssé éreztethette hatását, mig lehetővé nem tette azt, hogy tagjai állandóan érintkezhessenek egymással. Ezt a középpontot teremti meg a Katholikus Népszövetségi Otthon. Ez lesz az a gravitációs középpont, mely vonzerejével tömöriti a tagokat s hivatva van áthatni e társadalmi réteget a keresztény eszmékkel.

Ma jobban érezzük mint valaha, hogy társas lények vagyunk, ez a kor valóban a társadalmi egyesülések kora s azért a katholikus eszmék terjesztésének a mai korban ezek a körök a hatalmas tényezői.

Az Otthon mélyen érzett szükséget elégit ki s ez biztositja jövőjét. A tagok száma még folyton szapodik, ugy hogy méltán lehet mondani, hogy Nagyvárad középpolgárságának ez az Otthon a legtekintélyesebb számu társas-köre.

*

A Kath. Népszövetségi Otthon megalakulásáról tudósitásunk következő:

A Katholikus Népszövetségi Otthon alakuló gyülése vasárnap d. u. volt. A népszövetségi tagok megtöltötték a kör összes helyiségeit s lelkes örömmel kisérték a megalakulás összes mozzanatait.

Az egybegyülteket a Népszövetség igazgatója, dr *Krűger* Aladár üdvözölte s inditványára korelnökül *Kelemen* Kálmán városi fogyasztási adóhivatali főnököt kérték fel. *Kelemen* Kálmán szép szavakkal vázolta a gyülés célját s a jegyzőkönyv vezetésére dr Popity János ügyvédet, hitelesitésére Zana Ágostont és Kürti Lajost kérte fel. Dr *Popity* János ügyvéd felolvasta az alapszabályokat, amelyeket egyhangulag elfogadtak, mire az Otthon megalakulását kimondották.

Ekkor dr *Krűger Aladár* felállott és bejelentette, hogy *gróf Széchényi Miklós megyéspüspök ezer koronát, dr Belopotoczki Kálmán ny. tádori püspök szintén ezer koronát, a káptalan pedig ötszáz koronát adományozott a Népszövetség, illetve az Otthon berendezésének céljaira.* A közgyülés percekig tartó viharos tapssal és éljenzéssel vette tudomásul a bőkezü adakozók nemeslelkü adományait. Felkérik gróf Széchényi Miklós megyéspüspököt az Otthon fővédnökségének, dr Belopotoczky Kálmán püspök, nagyprépostot pedig az Otthon védnökségének elfogadására. Egyben az adakozóknak mélységes hálájukat tolmácsolják.

A debreceni Katholikus Népszövetségi Otthon táviratilag üdvözölte a nagyváradi Otthont megalakulásakor; a testvéregyesület üdvözlését, mely rendkivül jó hatást tett, viharos éljenzéssel fogadták.

A tisztikar megalakitására kerülvén a sor, a közgyülés Kelemen Kálmán inditványára egyhangu lelkesedéssel dr *Krűger* Aladárt választotta meg az Otthon elnökévé, aki az elnöki széket elfoglalván, gyujtó hatásu, tapsokkal és éljenzésekkel folyton meg-megszakitott beszéddel tüzte ki az Otthon célját, a keresztény polgárság tömöritését, hogy Nagyvárad ismét méltó legyen a „Szent László városa“ elnevezésre.

Alelnökök lettek *Fetzer* József szemináriumi lelki igazgató, *Standary* György kocsigyáros, dr *Popity* János ügyvéd és *Veres* János iparos. Titkár *Székely* Lajos tanitó, pénztárnok *Zöldy* Bertalan tanitó, háznagy *Mihók* János ny. főmozdonyvezető, ügyész dr *Papp* Károly ügyvéd, könyvtárnok *Ertsey* Géza tanitó, számvizsgálók *Kiss* Bertalan ny. vasuti főellenőr, *Vittkó* Vilmos postatiszt és *Karkusz* Sándor iparos.

A választmány tagjaiul a következőket választották meg:

Gálffi Sándor, Halász Gyula, dr Imrik Gusztáv, Imrik Sándor Zoltán, Jakab Pál, Kelemen Kálmán, Kmecz Lajos, Koch Károly, Kocsis Zoltán, Komáromy József, Kovács Lajos, Láng József, Lénárt József, dr Lestyán Endre, Marton József, Merza Kálmán, Mezey Dezső, Mikes Ödön, Nagy Béla, Orenics Lajos, Óváry István, Pásztay Lajos, Petry János, Pollmann Miklós, Torszin Elek, Vajnovszky József, Wallner Ferenc, Zana Agoston, Zonda György, Zöld Károly.

A közgyülés végén a lelkesedés hatása alatt a tehetősebb tagok közül számosan jelentkeztek nyomban alapitó tagokul, *egyes iparosok egyes berendezési tárgyak ingyen elkészitésére vállalkoztak, mások katholikus folyóiratokat rendeltek meg az Otthon céljaira,* csakhogy annak zavartalan müködése minél jobban biztositva legyen.

A közgyülés *Imrik* S. Zoltán esperes, *Fetzer* József spirituális és dr *Krűger* Aladár elnök beszédeivel ért véget.

Az Otthon tágas helyiségeiben lesz elhelyezve a nagyváradi népszövetségi szervezet minden mellékszervezete is, mint a hitelszövetkezet, a biztositó osztály, a jogvédő iroda és a katholikus népkönyvtár. Ugyanott, de külön helyiségben kapnak otthont a keresztényszociálisták is.

HOLLANDY, PAPP ÉS VELITS

Telefon 956. sz.

mübutor-, portál- és épület-asztalosok
lakberendezési vállalata
Füzesfa-telep 7. sz. Uj vashidfő mellett.

Gépek villanyerőre felszerelve. — Készitünk teljes lakberendezéseket, kávéház, vendéglő és egyéb üzletek teljes felszerelését, ugyszintén kapuzatok és épületmunkákat.

Teljes konyha- és előszoba-berendezéseket raktáron tartunk.

Tervekkel és rajzokkal
kivánatra dijtalanul szolgálunk.

A munkáslakások épitése.

A miniszter jóváhagyása.

Szombaton tárgyalta Nagyvárad város tanácsa a munkáslakások kérdését s elhatározta, hogy tekintettel a nagy munkanélküliségre, a tervezett 124 munkáslakás épitését haladéktalanul megkezdi, még pedig ugy, hogy csoportonkint lehet a munkásházak épitésére pályázni, ami által a kisebb kőmüves mesterek is részt vehetnek a pályázatban.

A tanács ezen határozata még leirásra sem került s vasárnap megérkezett a belügyminiszter leirata, amelyben a 124 munkáslakás tervezetét jóváhagyja.

A miniszter leirata a következő:

A város 1910. március hó 10-én tartott közgyülésében hozott határozatával egyebek között kimondotta, hogy a határozatban megjelölt városi telkeken az elfogadott épitési tervek szerint a telekérték felszámitása mellett összesen 673873 korona költségek keretén belül 124 kislakást épit a gazdaságilag gyengébb néposztály részére.

Az 1912. évi szeptember hó 12-én tartott közgyülés pedig kimondotta, hogy a munkásházakat a módositott, a kereskedelmi miniszter által jóváhagyott tervek alapján épiti fel és az épitési költségek fedezése céljából 630.000 korona névértékü kölcsönt vesz fel.

Az idézett határozatokat hivatalból felülvizsgálván, a kereskedelemügyi miniszter véleményének meghallgatása után s fent emlitett részeiben jóváhagyom.

Kikötöm azonban, hogy a város közönségének a kölcsön tényleges fölvétele iránt intézendő határozatát külön jóváhagyom, kieszközlése végett föl kell terjeszteni és hogy a határozatok csak akkor hajthatók végre, ha kellő fedezet már rendelkezésre áll.

Az iratokat visszaküldve végül felhivom a város közönségét, — hogy a határozata szerint alkotandó házkezelési szabályzatot mielőbb készitse el és terjessze fel hozzám jóváhagyás végett.

A város egyelőre rendelkezik annyi összeggel, hogy az épitkezéseket megkezdhesse még mielőtt kölcsönhöz jutna.

Azonban Nagyvárad városa 200,000 koronás államsegélyt kért s azt a kereskedelmi miniszter kilátásba helyezte. Erről a leirat természetesen nem szól, de hogy áll most a 200,000 korona ügye a kereskedelmi miniszteriumban? Erre kivánesiak vagyunk, mert a munkásházak költségvetésénél és a jövedelmezőség, valamint a bérleti összeg megállapitásánál a 200,000 koronát mint biztos segélyt vette a város számitásba.

A román kulturliga Magyarország ellen.

A román kulturliga vasárnap tartotta gyülését Bukaresrben, melyen a bukovinai és a magyarországi románok politikai helyzetével foglalkozott. *Antonescu* Emil egyetemi tanár tartott előadást az erdélyi románok helyzetéről, melyben azon a cimen véli hogy joga van beleszólni államuk belügyeibe, mert az állam belállapota fenyegeti a szomszéd országokat. Szégyenletesnek tartja, hogy Románia 30 éven át volt szövetségese egy oly államnak, mely őket brutálizálta s vérig sértette. Majd azt mondja: a magyarok olyanok, a milyeneknek önök ismerik. Senkit sem lehet ugyanis felelőségre vonni, mert bolondnak született.

A viharos hangulatra jellemző *Boeresen* ezredes beszéde:

— Nekünk katonáknak — mondotta az ezredes — nincs beszélő tehetségünk, mi csak sortüzet és attakot tudunk vezényelni, de ennek öt perc alatt meg van az eredménye. Ezelőtt senki sem tudta Nyugat-Európában, hogy Románia a Dunán tul, vagy a Dunán innen van. Önöknek köszönhetjük, hogy tavaly óta Európa ismeri Románia földrajzi helyzetét és önöktől várjuk azt is, hogy a nagy pillanatban a zászlók alá sorakozzanak és megindduljanak az erdélyi havasok felé. (Viharos tetszés.)

Megkezdik a sorozást.

A miniszter jóváhagyta a sorozási tervezetet.

Normális körülmények között más évben március végén már a vége felé tartottak a sorozási munkálatok. Az idén, mint annak idején megirtuk, a miniszter felfüggesztette a sorozások megkezdését. Azóta mindennap várták a megyeházán, hogy mikor érkezik meg a miniszter ujabb rendelkezése, hogy az időlegesen felfüggesztett sorozásokat meglehet kezdeni. Tegnap végre megérkezett a rendelet.

A miniszterileg jóváhagyott sorozási tervezet szerint az idei sorozások a következő sorrendben tartatnak meg.

A 37-ik hadkiegészitő parancsnoksághoz tartozó területeken:

Berettyóujfalu. Elnök dr *Miskolczy* Pál, április 22., 23., 24., 25.

Belényes. Elnök *Barthos* Elemér, április 27., 28., 29., 30., május 1., 2.

Élesd Elnök dr *Gyöngyössy* István, május 11., 12., 13., 14., 15. 16.

Cséffa. Elnök *Markovits* Kálmán, május 18, 19, 20.

Sárrét. Elnök *Fráter* Barnabás, május 28, 29, 30.

Nagyszalonta. Elnök dr *Gyöngyössy* I., junius 2, 3, 4, 5.

Szalárd. Elnök *Morvay* Loránd, junius 8, 9, 10.

Vaskóh. Elnök *Győry* Géza, junius 12, 13, 15, 16.

Bél. Elnök *Nadányi* Miklós, junius 18, 19, 20.

Központ. Elnök *Nadányi* Pál május 29, 30, junius 2, 3, 4.

Tenke. Elnök *Nadányi* Miklós, junius 6, 8, 9, 10.

Biharkeresztes. Elnök *Nadányi* Pál jun. 12, 13, 15.

Magyarcséke. Elnök *Sterba* Szabolcs, junius 17, 18, 19, 20.

A 39. gyalogezred hadkiegészitő parancsnokságához tartozó területeken:

IRODALOM ÉS MÜVÉSZET MINT ETHIKAI ÉRTÉKEINK.

Avval a sok theóriával, amely a müvészet lényegét a legrégibb időktől fogva iparkodott fölfogni és megmagyarázni, nem vesződöm. Nem vesződöm pedig azért, mert a müvészet szellemi s ideás része ugyis nagyon meg van világitva Platóntól Rodinig, fiziologiai részében pedig a tudomány, különösen az a pszichologia, amely érzékszerveink szerkezetével, müködésének módjával, természetével, szóval funkcióval foglalkozik, szinte napról napra uj meglepetéseket szolgáltat. Már pedig minden mühatásnak fiziologiai, idegrendszerbeli tényezői nemcsak vannak, hanem a müalkotások megértése szempontjából elsőrendü fontosságuak.

Ha valaki mimészisznek, természetutánzásnak mondja a müvészetet, nem bánom. Látszat szerint ott van ugyan, ahol Aristoteles. De Aristoteles sokkal nagyobb ember, sokkal nagyobb pszichologus, sokkal nagyobb filozufus volt, hogy ne tudta volna, amit röviddel ezelőtt sokan nem akartak tudomásul venni. Igen, utánozzuk a természetet. De minden utánzáshoz kettő kell: egy olyan kép, amelyet látok s egy olyan, amelyet a látotthoz hasonlóvá akarok tenni. S a fizika kimutatja, hogy a rezgések billióiból én szineket, vonalakat, foltokat és formákat kovácsolok, alkotok és szerkesztek. Semmi olyan világosan meg nem mutatja tehát, mint épen a haladó fizika és a haladó fiziologia, hogy nem vagyok gép, hogy a természetet, a környező világot már átgyurom a saját képemre és hasonlatosságomra, már akkor, mikor mint siró csecsemő rávetem a szememet először a gyertyavilágra. Ha Arisztotelesz ezt tudta volna, bizonyára nem lapos materialistává vedlik, hanem hekatombát áldozott volna az isteneknek és saját maga benső lelkesedését követve ódát irott volna a Fölségeshez.

Ha tehát azt mondom, hogy a müvészet természetutánzás, azt is kell mondanom, hogy azt a képet, amelyet magamba fogadok és utánozni akarok, én formálom meg ugy, hogy valamit adok a természetbe, ami a magamé: a lelkemet. Pedig csak a negativja ez még a dolgozásomnak. Hátra van a pozitiv elem: azt, amit a természetben láttam, utánozni akarom. De hogyan? A természetnek formátlan anyag áll rendelkezésére, amelyet titokzatos erők sudaras fenyőfávává zölditenek. Nekem is rendelkezésemre áll az az alaktalan anyag: az alaktalan kő, az alaktalan szin, a rendszertelen hang, a szó s magamnak is titkos formáló ereje van, a lélek, amely belegyurja az anyagokba azt a képet, amelyet meglátott. Ha már a meglátó munka nem lehet gépszerü, ugyan milyen messze kell a pozitiv alkotásnak lennie a gépszerüségtől!

Platón ugyancsak megérezte ennek a folyamatnak nagyszerüségét. Váltig azon győzködik, hogy mikor az asztalos széket formál, nem csinál egyebet, mint a lelkében szunnyadó ős szék-ideát faragja ki fából, hogy ráülhessünk a testet öltött ideálra. Valóban, első pillanatra szinte nevetségesnek látszik, mennyire beléakarja szoritani még mondjuk a luca-széket, a „sámedlit" is abba a *Prokrusztesz*-agyba, amelynek rendszer a neve. Nevetséges volna, ha nem volna olyan megható tanubizonysága annak, hogy az ókor legnagyobb filozofusai, akiknek fogalmuk sem volt sem rezgésről, sem ideg-neurónokról, sem az ideg-ingerületek kisérleti vizsgálatairól, a lelki életnek azt a részét domboritották ki elemi erővel, amelyet a tudat legközvetlenebb szolgáltatmány ősi erejével vetit elénk: a bennünk élő, mozgó, egyre alakuló testetlen és anyagi haszonról mitsem tudó ideákat!

Ha pedig Spencerrel, Schillerrel, Groosszal azt mondjuk, hogy a játék velejében ugyanaz a folyamat, mint a müvészet, hogy idegeimben — ezt jól értsük meg — bizonyos energia többlet termelődik és ezt a csak ugy termelődő energiatöbbletet le kell vezetnem, le kell csapolnom, s hogy idegeim, izmaim, szóval egész fizikumom akkor éreznek igazán jóleső örömet, ha ez a levezetés megtörtént, ebben is van valami. Csakhogy az a bizonyos *energiatöbbletа* levegőben lóg akkor, ha nem mondom meg, hogy mi annak a hordozója, a termelője. Miféle *energia-többlet* vezetődik le bennem, mikor Ráfael Disputája előtt, a Michel-Angelo Pietája előtt, vagy a Dotticelli Madonnája előtt ugy érzem, hogy fölemel a földről a nagy öröm? Csak nem lehet elhinni józan ésszel, hogy elektromos batteria vagyok, amelyből ezer drótszáll ágazik ki, s minden drótszálból minden forrás nélkül minden pillanatban elektromos *feszültség* támad bennem, a gépben, a masinában

Érmihályfalva. Elnök *Erőss* Zoltán, április 22, 22, 24.

Székelyhid. Elnök *Magyary* Miklós, április 27, 28, 29, 30.

Margita. Elnök *Bónyi* Adorján, május 2, 4, 5, 6, 7.

Derecske. Elnök *Buday* József, május 30, junius 2, 3.

A sorozásokon mindenütt a járási orvosok müködnek, a berettyóujfalui járás kivételével, ahol *Móricz* Ernő megyei főorvos személyesen jelenik meg.

Érdekes, hogy az idei sorozásokon minden járásorvos a saját járásában szerepelhet, nem ugy, ahogy eddig volt. Eddig ugyanis a járási orvosokat a sorozási müveletekre kölcsönösen felcserélték, ami roppant bántotta az orvosok önérzetét.

A járásokban különben minden munkálattal készen vannak és semmi sem áll asoro megkezdésének utjában.

Árviz a vármegyében

A mezőtelegdi veszedelem.

Az idei abnormis időjárás már harmadszor hozott árvizet Mezőtelegd szorongatott lakosságára. Az eddigi árvizek közül a vasárnapi áradás, illetve kiöntés volt a legveszedelmesebb.

Vasárnap reggel fél nyolc órakor jelentették az előljáróságnak, hogy a Körözs áttörte a gátakat és ismét egyesült a Koppány patakkal. Tiz perc sem telt el, már dr *Grünbaum* Lipót körorvos jelentette telefonon, hogy a viz megint elzárta és már az udvarát mossa a szennyes ár. Fél óra mulva az uttest közepén hömpölygött a viz.

Az előljáróság gyors intézkedéseket tett. A veszedelmes helyekről kilakoltatta az embereket, készenlétbe helyezte a mentőtutajokat. A községházán rendelkező *Gál* Ferenc főjegyzőnek 10 órakor jelentették, hogy a község alsó részében létesitett uj védőgátakat nagyon ostromolja a viz, sőt már kisebb helyen át is törte azt és a viz egyre jobban szivárog.

A főjegyző a jelentés vétele után nyomban utasitotta a községi esküdteket, hogy a község fuvarosait a szinhelyre rendeljék és a támadt réseket tömjék be. Az *esküdtek* azzal az indokolással, hogy vasárnap van, *megtagadták* az engedelmességet. Erre a főjegyző a csendőrséghez folyamodott és karhatalom kirendelését kérte.

A csendőrség azonnal akcióba lépett. Az esküdteket karhatalommal , kényszeritették a parancs teljesitésére. Egy óra mulva már a község minden fuvarosa hordta a gát betöméséhez szükséges anyagot. Sikerült is megmenteni az uj gátat, miáltal nagy veszedelemtől szabaditották meg a községet.

Kisjenőben összedőlt az iskola.

Mezőtelegd mellett Köröskisjenő forgott a legnagyobb veszedelemben. Vasárnap délelőtt öt ház omlott össze, köztük a görög keleti iskola is. Az előljáróság sok házból kiköltöztette a lakókat. Hétfőn reggel az ár egy métert apadt, azonban a községben még tegnap este is csak kocsival lehetett közlekedni.

Köröskisjenő állapota a vármegye községei közül jelenleg a legnyomoruságosabb. Pár év előtt minta tehéngazdasága volt. Ma a tenyészet teljesen tönkre ment. A jószágállomány mételyt kapott és most napjában 10—15 darab hull el. A lakosság kétségbeesve iparkodik szabadulni az eddig féltett jószágoktól, mielőtt azok még el nem hullanak. A községben rettenetes a nyomor. A mult évben 45 százalék volt a közköltő, ma 158 százalékkal dolgoznak a Körös pusztitásai miatt. A gátépitésre ugyanis 30,000 koronát vettek fel. A gátat elkészitették, de a pénz nem volt elég, még 10,000 korona kellene. Ez a pénz égetően sürgős, mert ha a gátépitést nem tudják befejezni, a viz a már elkészült gátakat is tönkre teszi. A község előljárósága tegnap 10,000 korona sürgős államsegély folyósitása iránt kérelmet adott be.

Fugyit is elöntötte a viz.

A harmadik község, ahol a Sebeskörös pusztitott, Fugyi volt. A viz elboritotta az egész községet. A községben lehetetlen volt a közlekedés. Az utcákon mindenütt készen állottak, azaz lebegtek a vizen, a mentő tutajok. Az ár ide reggel 8 óra után érkezett és este 10 óráig tartott. A veszedelmesebb helyekről kilakoltatták az embereket. Itt a kár nagyobb része a szántóföldeken és a legelőkön van. A határt mindenütt viz boritja.

Apad a Körözs.

Velencén ismét veszedelem volt.

Minden tavasszal megismétlődik a nagy árvizveszedelem. Eddig nagyon nyugodt volt Nagyváradon a Körözs, pedig a vizállás felülemelkedett a két méteren is.

Vasárnap hajnalban és reggel Velencén okozott némi pánikot a viz. Még pedig nem csak a Körözs, hanem a szelid Pece is. A Körözs az örökösen veszélyes ponton: a Rendes-féle téglagyár felső végénél törte át, illetőleg nőtte felül a töltést. Áthömpölygött nagy területeken, rálépett a Kolliner D. és fiai kavicsbánya telepére is, de csak az üres, hatalmas kavicsgödröket töltötte meg vizzel. A tulajdonos annyira előrelátó volt, hogy idejekorán gondoskodott munkásai lakásának megvédéséről. A munka nem szakadt meg, mindössze néhány napig a viz levezetésével lesznek elfoglalva.

A Rendes-féle gyár telepén meglepetésszerüen rohanta meg az ár a munkáslakásokat. Komolyabb veszély fenyegette Csordás József, Bersák Vencel és Tasi János családját. A viz elsodorta a keritéseket s a kinyitott ajtón berontott. A segélykiáltásokra odasietett a lovasrendőrök őrjárata s Marcsó Kálmán, Balázs Imre, Nagy Sándor, Károly László rendőrök lovon mentették ki a bentszorult asszonyokat és gyermekeket.

---

minden ok nélkül, — mert hiszen a battéria drót hogyan reagálhatna a Rafael vonalainak dalszerü bájára, a Michelangelóénak tragikus vivódásaira — még pedig olyan *magától*, minden pillanatban, száz drótban akkorára fokozódó feszültség, hogy minden pillanatban elektromos kisülésnek kell következnie s a következőben uj töltésnek. Látnivaló, hogy ez az okoskodás igy nemcsak a levegőben lóg. Hanem az is látni való, hogy analogia szülte és ez az analogia, ha végig-gondoljuk, meg is adja neki az abszurdumba vivő kegyelemdöfést. Ez az energia-többlet fizikai analogiával akar mindent megmagyarázni s a tudat legszembeszökőbb adatainak teljes negligálásával, de ugyancsak a tudatra támaszkodva energiának minősiti az elektromosságot is, mely után agyonüti a hozzá érőt és dróton egyik helyről a másikra vezettetik, meg energiának látja az önmagára is meg, az egész világra is reflektáló lélek zajtalan, bensőséges moccanásait, rezdületeit.

Hanem azért mi is beszélünk, beszélhetünk is olyan energia-többletről, amely csakugyan nem lóg a levegőben. Beszélhetünk igenis azon benső meggyőződésünknél fogva, amelyet bizonyitani annál kevésbbé sem kell, mert világos tényei mindennap a „fejünkön történnek.“ E benső meggyőződésünk az, hogy nemcsak kenyérből és vizből él az ember — Ős-emberi axioma az, amelyet a legprimitivebb társadalmak és viszonyok adatai is fényesen igazolnak. Igenis, az az ember energia-többlet ugy magyarázva, hogy az energiái épen nem merülnek ki abban, hogy a szükséges táplálékot megszerezzék, hanem hogy ideáljai vannak, amelyeket testi formában, az érzékek utján vetit ki magából, akár a perigordi barlag primitiv festményeit, akár az ős-ember tetszetős szerszámait, akár buta és alaktalan fetiseit, akár dalait, munkakönnyitő ritmusát, táncos szertartásait nézed, egészen bizonyos. Nincs mit disputálni. Az ember történetéből, folyt légyen ez a történet a föld fölött, vagy mélyen a föld réteges méhében, egy tanulság a napnál világosabban lép elénk, és ez a tanulság az, hogy az ember javithatatlan idealista. Lelkének szenvedése benne van abban a büntetésben, amelyet Isten mér rá a bukás után: „Véres verejtékkel keresed a kenyeredet“. Meghalsz. S ha szenvedése van, ha halála van — ugyan nincsenek-e ebben a zuhogó tragikumban fölébresztve reményei és ideáljai?

És ne mondja senki, hogy ez Plátós, Augustinus-os, Plotinus-os, neoplatonikus fölfogás. Ne áradozzatok arról, hol van ettől a feltogástól Burke, hol vannak a szenzualisták, hol vannak Fechnerék! Az igazság az, hogy Burke is, a szenzualisták is és mindenki halálos betegje az ideálnak. Mert aki beteg lehet, aki meghal, mint idealista. Csak az ember, mikor dühöng benne az egészség, hajlandó fittyet hányni mindennek, végesnek is, végtelennek is, nem természeténél fogva, ezt nem mondhatom, hanem rettenetes rövidlátásánál és gyarlóságánál fogva. Persze, hogy ezt valami barbár állapotnak kell tekinteni az ideál-szolgáló emberiség történetében, s minden erőnkkel arra törekszünk, hogy megszünjék ez a barbárság és mentől egészségesebb, mentől virulóbb embereket állitsunk az ideál őszinte szolgálatába. De ez az eszmélkedés messze vezetne. Elég annyi, hogy akinek egyetlen őszinte értéke a világon a nemi élet, az bizonyára az asszonyi test hullámvonalaitól eredeztet minden szépséget és fönnen fogja hangoztatni, hogy a szépség „lelkét“ soha jobban meg nem közelitették, mint ebben az anekdótában. Én itt csak Rodinra utalok, akit senki tulzó idealizmussal, vagy vallásos rajongással meg nem vádolhat. De igaz, ha valaki müvészetének lényegéről szakszerüen, tudatosan gondolkodott, hát ez a nagy müvész, a *Calaisi* polgárok remekének alkotója, az antik szobrászatnak, Michelangelónak kiváló megértője és magyarázója, gondolkodott. Én minden gondolatából az a meggyőződés csendül ki, hogy igazság, mélyenjáró eszme, hatalmas érzelem tör ki az irodalmi vagy müvészeti alkotásból. „Michelangeló rajzában is — ugymond — nem magukat a vonalakat kell megcsodálni, nem is merész röviditéseit és tudós anatomiáját, hanem zugolódó hatalmasságát és titáni kétségbeesését.“ „Önmagukban *Rubens* szinei sem jelentenek semmit, lobogó lángjuk hiába volna, ha nem keltené fel az élet, a boldogság, a hatalmas érzékiség benyomását.“ — „Minden rajznak, minden szinösszerakásnak valami jelentősége van, amely nélkül semmi szépsége nincs.“

Elmondhatjuk tehát nyugodtan, hogy ezen Rodin-emlitette hatalmas érzések, gondolatok, amelyeket én rövidség okáért csak *ideálnak* fogok nevezni, akkora gyönyörü-

Az egyik atyafi bent felejtette a dohányzacskóját. Alig tudták megakadályozni, hogy vissza ne menjen érte.

A Pece ezuttal nagyon rosszul viselkedett. Behatolt a Farkas-féle kertésztelepre és több üvegházat elöntött. Özv. Tamás Jánosné garasos fürdőjén az udvar egészen viz alá került. A Jeromos-utcán, továbbá a Kertész-, Veres Balázs-, Hid- és Szőllősutcákon több kilakoltatás történt. *Vadász* József rendőrfelügyelő az egész velencei rendőrkülönitménnyel talpon volt. A mérnöki hivatal munkába állitotta embereit és a vizet igyekeztek korlátok közt tartani.

Azonban a rohamos apadás egyelőre megszüntette a veszedelmet. A 202 cm.-es viz tegnap este már 130 cm. volt, éjjel pedig 1 méter és 3 centiméterre apadt. A Pece pedig végleg visszavonult és ismét csendesen folyik.

A sajtóiroda tovább fog müködni Nagy-Váradon.

Gerő Ármin főkapitány inditványa a Rendőregyesület választmánya előtt. —

Nemcsak ujságirói körökben, de a judikatura minden ágában nagy buzgalommal tanulmányozzák most az uj sajtótörvényt. Az ujságirók ugyan nem valami nagyon örvendenek ennek az aktualitásnak s velük valósággal versenyezve tanulmányozzák a törvényt birák, ügyészek, ügyvédek és azok, akik haragszanak a sajtóra. Élvezik előre azt a temérdek utat — és módot, amelyen ezután ki lehet tekerni a sajtó nyakát.

A hatóságok közül az eddigi fejlett sajtóviszonyok egyedül a rendőrséget emelték arra a nivóra, hogy a lapok utján a közönséget hivatalos szinezetü kiadványok, u. n. kommünikék utján kell tájékoztatni a közérdekü események felől. Nem tekintve azt, hogy a rendőri sajtóiroda eddig csak próbált vidéken felemelkedni hivatása magaslatára — örökké tyuklopásokat és talált tárgyakat közölt — mindenesetre lényeges szerve a hirszolgálatnak, mert egy hatóság adja ki.

Budapesten megszünik a sajtóiroda. Az uj sajtótörvény büntetőjngi felelősséget akaszt az informáló hatósági tisztviselő nyakába s ez elől a felelősség elől a fővárosi rendőrség egyszerüen megfutott.

A nagyváradi sajtóiroda mindenkor készséges támogatója volt a közérdeket szolgáló lapoknak. *Gerő* Ármin főkapitány liberális felfogása meg tudta találni azt a módot amelyen minden baj nélkül össze lehetett egyeztetni a sajtó érdeklődését a hatóság köteles diszkréciójával.

A *Tiszántúl* munkatársa megkérdezte *Gerő* Ármint, hogy a nagyváradi rendőrség milyen álláspontot foglal el az uj sajtótörvény életbeléptetése után a sajtóiroda tekintetében.

Gerő Ármin

azt az érdekes választ adta, hogy ő nem szünteti be a sajtóirodát, sőt lehetőleg tökéletesiteni fogja.

— Nem tudtam megérteni — mondotta *Gerő* Ármin, hogy a fővárosi államrendőrség miért szüntette meg a sajtóirodát. Amint olvastam, a sajtóiroda funkcióját egy könyomatos fogja végezni. Hát ez csak átruházás. Ha esetleg a rendőrtisztet, aki eddig a sajtóirodát vezette, bünrészesség miatt perbe fogták volna, éppen ugy perbe kell venni most a könyomatos révén. Mert hiszen az információt csak a rendőrség adja. Csak a firma változott.

— Én a napokban várom a belügyminiszteriumból a végrehajtó rendeletet. De eddig semmiféle okot nem látok arra, hogy a sajtóirodát megszüntessem. Maga a sajtótörvény nem indit engem erre. Csupán óvatosságra int és ezt meg is fogjuk tenni. Ezután minden kommünikét approbálni fog a helyettesem. Természetesen ezután is meglesz az a rendszer, hogy puszta feljelentéseket nem adunk ki. Olyan közérdekü eseményeket azonban, amelyeknek a közzététele csak elősegiti a nyomozást, szükség esetén bőven fogjuk közölni a lapok számára.

— Különben most szombaton lesz a rendőrtisztviselők egyesületének választmányi ülése. Ezen feltétlenül fölvetem ezt a kérdést és inditványozni fogom, hogy egységes álláspontot foglaljunk el ebben a kérdésben.

Miklóssy püspök a nyiregyházaiakhoz. Vasárnap délután a nyiregyháziak különvonattal Debrecenbe jöttek, hogy *Miklóssy* István püspöknek hódolatukat fejezzék ki.

A küldöttség szónoka Szabó László dr nyiregyházai ügyvéd üdvözölte a püspököt.

Miklóssy püspök hosszabb beszédben válaszolt az üdvözlésre.

Kijelentette, hogy igazi és nagy örömére szolgál, hogy ez az ügy végre eldőlt és végleges székhelyén megkezdheti a püspökség föladatainak megvalósitását. Kinevezésekor már versenyeztek a székhelyért városok, de ő addig még az érdemekkel biró Hajdudorognak se adott határozott választ addig, mig az egyházmegye papságának a székhely kérdés ügyében való fölfogását nem ismeri. Az volt ugyan a szándéka, hogy a papsághoz kérdést intéz e tekintetben, azonban erre nem volt ideje, mégis sikerült annyit kipuhatolnia, hogy általában Nyiregyházát tartották megfelelőnek a székhely végleges megállapitásánál.

Ezután debreceni tartózkodásával foglalkozott Miklóssy püspök. Kifejtette, hogy Debrecenbe a béke és szeretet jelszavával jött, mert egész életében a béke ápolására törekedett, mégis neki ebben a városban békerontó célokat tulajdonitottak. Azt tartja, hogy a béke és szeretet *s annak a felekezetnek, amely türelmetlenséget és gyülölködést prédikál, meg kell szünnie.*

A püspököt nemcsak a nyiregyháziak, hanem a nagy számmal jelenlévő debreceniek is percekig tartó éljenzéssel ünnepelték.

---

séggel töltik el a művészt, hogy anyagot vesz és belégyurja az ideált. Ha szabad ezt a nagy dolgot mondanom, a sár, a semmiember kicsiben ugyanazt teszi, amit tett az Isten. Az Isten agyagból formált testet s belé halhatatlan lelket lehelt. És ez a lélek fölséges módon, isteni módon, megfoghatatlan módon eggyé lett a testtel, áthatja a testet és azt a darab Ádámot, ezt a holttetemet — ahogy Michelangelo gyönyörüen megénekelte a Sixtinában — életre csenditi, megmozgatja fölcsudálkoztatja. És ime, itt az emberben, a művészben a teremtő isteni szikra, itt van benne az az isteni „terheltség", amely ideálalkotásra készteti, de meg arra is, hogy anyagi testnek szóló eszközökkel fejezze ki az ideálját. Amilyen misztérium a testnek és a léleknek lényeges egyesülése, olyan misztérium az is, hogyan hatja át a műalkotás anyagi részeit egészen, minden legkisebb porcikájában az ideál, az érzés. Mert műalkotás, olyan, amely előtt borzongó tisztelettel állunk meg, amelybe egészen belefeledkezünk, csak akkor van, ha az anyagi kifejezés minden részét áthatja a szellem. Ha nincs nyoma erőlködésnek, akarnokságnak. Ha nincs nyoma *üzletnek*, a sokaság kegyei hajhászásának. Ha nincs nyoma hazugságnak. Igy fogva fel a dolgot, megértjük azt a gyönyörü igazságot, amelyet Dante hangoztat: a művész is azt teszi kicsiben, emberi módon, amit az Isten, teremt valami életet az anyagból, a semmiből. Mert az anyagot az élettől akkora messzeség választja el, hogy az életszerü alkotás előzményeit az életszerüséghez mérve, bátran semminek nevezhetem. Igy a művészet — ezt mondja Dante — az Isten unokája.

Mikor azonban ezt hangsulyozzuk, nem szabad azt gondolnunk, hogy a müvészetnek mesterségbeli része a technika, talán valami mellékes dolog. Hiszen a müvész nemcsak magának, nemcsak magáért dolgozik. Igaz, hogy ihlete pillanatában, vagy pillanataiban oly erős érzelmi mozzanatok sarkallják a munkára, hogy az igazi nagyokat nem annyira a siker, mint csak a sikerülés reménysége ihleti. Mint Arany Jánosunk gyönyörüen irja:

»Egy hang mely csilingel a réti madárban,
Amidőn a feszitét rakja a késő nyárban,
Pókkal a fonalát százszor megfonatja . . .«

Ez a hang az, amely azt csilingeli a költőnek:

„Ha későn, ha korán, ha senkinek — irjad."

S igy az érzelem intenzitása, amelyet ezen a fokon ihletnek szokás nevezni, ugy tünteti fel a müvész lelkében végbemenő folyamatot, mintha öncélu volna. Ennek a lelki állapotnak pszichoiogiai szempontból való elbirálása fölötte finom distinkciókat és szétválasztásokat követelő munka. És mégis életbevágó szükség. Mert itt dől el, vajjon meg tudjuk-e érteni és értetni, hogy az érzelemtől dagasztott ideál csak repül, semmi ellenmondást, semmi röptét akadályozó ellentétet megtürni nem akar. Az érzelem, az ihlet alkotó kohójában születni készülő ideál öncélunak hiszi magát, mert a müvész — vates, próféta módjára — látja maga előtt az ideál egész gyönyörüségét, átkarolja egész valójával és okoskodni nem hajlandó.

Az okoskodás ilyenkor messze mögötte marad és él, él, él *álmai* tengerébe merülve. Gondolatláncolatok nem érdeklik ilyenkor. S ha érdekelnék, a müalkotás vallaná kárát. Az a pszichologiai igazság teljesedik rajta, amelyet már a klasszikusok észrevettek, mikor lelki állapotát furor-nak, mania-nak nevezték.

Nagyon jól meg kell értenünk ezt a lelki állapotot, mert nélküle meg nem érthetjük azt, hogyan kerülhetett a l'art pour l'art szállóige a világba. Ez a szállóige bizonyosan olyan elragadtatott lelkület gondolkodásának eredménye. Tehát eredetében következetlen, születésében ellenmondás. Mert logikai itélet olyan állapotban, amelyben az elragadtatott művész magában a műalkotásban élénk kárát szenvedheti minden okoskodásnak. Logikai itélet ott, ahol csak élni, élni, élni kell az ideál gyönyörüségében és átkarolásában. Logikai itélet elragadtatott gyönyörüségben, amely gyönyörüségnek általanosan jellemző tulajdonsága, hogy mindig *hangsulyozza* a lényegest, kiemeli a jellemzőt. Ez a mondás is *aláhuzza, tulozza* azt, hogy a müalkotást az alkotás *pillanatában* ne a használni akarás *tendenciája*, ne az embereknél szerzendő dicsőség csábitása ihlessék, hanem az ideál szépsége és tökéletessége. Az elragadtatás e pillanatában önmagának ellenmondó helyzetben születő itélet tehát egészen meghazudtolja a müvészi eljárásmód természetét: egyrészt irtózik az intellektualizmustól s másrészt ugyanakkor itéletet formál. Pedig mindenki átlátja, hogy az alkotás gyönyörüségének állapotában megalkotni s aztán később is állani egy szentenciát, amelynek feladata az volna, hogy ethikai zsinórmértékül szolgáljon, tehát merőben más, sokszor egyedi, sokszor szociális viszonyokat szobályozzon, müvészi szempontból merő abszurdum eljárás.

(Folyt. köv.)

„Böském.“

A pornografia mellett és ellen.

Parázs kis harc kerekedett Szomori darabja, a „Böském“ körül. Egyes lapok nyomban pártfogásuk alá vették a „Böskét“, mert hát pornografiát sejtenek az ügyben s ilyenkor okvetlenül ki kell rukkolni a szabad gondolatnak.

A dologról megmondottuk a véleményünket s az a sok elismerés, melyet a közönség köréből kaptunk, annak a bizonysága, hogy a közönség elfogulatlanul gondolkozó nagy többségének véleményét juttattuk kifejezésre. S hogy véleményünkkel nem álluuk egyedül, arra bizonyság az „Élet“-nek, ennek az előkelő szépirodalmi lapnak a kritikája. Következőket irja :

Böském. A Népopera elzülléséről irni : késői dolog lenne, mert a züllési folyamat régen befejeződött a tipikusan fővárosi üzlettel megszerzett Márkus-féle mülovardában. Legfeljebb azt mondhatnók, hogy a Népopera hü maradt züllési tradicióihoz : a kinetofonhoz, a Faragó-féle Csodavászonhoz, az örök németjáráshoz, a zenemüvészet ezer sanyargatásához, mikor nagy reklámok után előadatta Szomori Emil és Gajári István otromba operettjét, a Böském cimü tákolmányt. Szomori (alias Weisz) Emil Az Ujság félelmetes szinházi rovatvezetője eddig csak az ő unalmas, izetlen, de nem egészen tendenciátlan szinházi pletykálkodásairól volt ismeretes (te jó ég, mikor csördit már valaki a magyar ujságok szinházi rovatainak dúvadjai közé !) Ezek a mázolmányok előre biztosithattak bennünket arról, hogy milyen bődületet fog szerkeszteni a félelmetes rovatvezető ur, maga mellé vevén a zenei dolgokban épp ilyen lángelméjü Gajári Istvánt, ugyanazon ujság zenekritikusát. A két szerkesztőségi lángész azután győzvén invencióval, ötlettel, tudással (hiszen honnan is vegyék szegénykék) összeollózott egy egetverő ostobaságot, amelyben olyan attrakciók vannak, mint : fürdőkosztümben táncoló apácák, furlána-tánc, de a legförtelmesebb bakugrásokkal és a pápa kifigurázásával. Hát ez, kérem, a Szomori Emil és Gajári István urak invenciója. Ez az ő ötletük, ennek harsonázott hetekig Az Ujság szinházi rovata (korrupció vádja, ne hánykolódj !), ezt reklámozta hetekig a Népopera, ez a zenei kultura márkusék mülovardájában és ezt dicsérte ki a kollegiális kritika, amely belülről persze nagyon jól tudja, hogy egy ostoba librettóval és egy halvaszületett zenével van dolga, de hát I'm Sorry, mondja Szomori Emil, aki Sorry álnévvel szokott kritikázni, sajnálom, de ha az urak engem ütnek, én is ütni fogom az urakat... De ha a derék Népopera, a derék szerzők és a derék kritikusok ilyen sokra vitték a piszokban, a jóizlésü publikumnak egyszer már meg kellene undorodnia ettől a korrupciótól, ettől a sároskezü és sárosszivü rezsimtől, amely itt zenekultura cimen szerzett magának telket a fővárostól, azután a zenekulturát apácarugdalásnak, pápacsufolásnak és pornografiának értelmezi és le kellene korbácsolnia a szinpadról az olyan erkölcsi nullákat, akik szánalmas tehetetlenségüket ilyen buta, sértő és gonosz fogásokkal próbálják leplezni. Akkor inkább álljon igazi mülovarda a Tisza Kálmán-téren, és ne nevezzék Népoperának.

Ugyanaz az álláspont, a melyet mi elfoglaltunk. Ezen a véleményen van a fővárosi napisajtók független része is. Hogy ezek után egyesek mit duruzsolnak a pornografia érdekében, az igazán mellékes. Véleményünket fenntartjuk, sem hozzáadni, sem elvenni valónk nincs. Várjuk a szinügyi bizottság állásfoglalását.

Egy takarékpénztár betétügy-bonyodalmai.

A napidijbizottság ma ülést tart. Egy parcellázás sulyos következményei.

A pénzkrizis veszedelmes sulyát a vidéki takarékpénztárak még eddig nem érezték. Legalább nem hallottuk, hogy érezték volna oly nagy mértékben, mint a nagyobb városi pénzintézetek. Ennek főként az volt az oka, hogy a kis intézetek nagyon szolid keretek közt müködtek és nem fenyegethette veszély a nagyobbára helyi üzleteket. Egyetlen egy takarékpénztár, a Biharkeresztesi takarékpénztár ment bele egy nagyobb vállalatba, mely, ha a mostani rossz pénzviszonyok nincsenek, fényesen sikerült volna, igy azonban az egész intézetet magával rántotta.

A biharkeresztesi takarék egy nagyobb birtokot vásárolt meg azzal a szándékkal, hogy azt parcellázni fogja. A terv azonban nem sikerült és most a takarékpénztár a nagy földbirtok mellett kénytelen felszámolni. A felszámolás, mint előre látható, nem fog simán elmenni.

A szomoru dolog ugy került napvilágra, hogy a betétesek között Biharmegye törvényhatósága is szerepel. A keresztesi pénzintézetnél ugyanis 24000 koronát helyezett el a biharmegyei jegyzők nyugdij alapjából. Most, hogy a pénzintézet a felszámolást kimondta, erről értesitették az alispánt is.

Fráter Barnabás alispán nyomban tárgyalást folytatott *Cziffra* Kálmán és *Gyöngyössy* István megyebizottsági tagokkal. A tárgyalás folyamán abban állapodtak meg, hogy az ügyet a jegyzői nyugdijbizottság elé viszik és annak a határozatától teszik függővé a továbbiakat.

A takarékpénztár arra kéri a vármegyét, hogy a 24.000 korona betétet még három évig hagyják bent és igy 3 év mulva a betét tekintélyes részét megtudják menteni. A nyugdijalapnak semmi vesztesége sem lesz az kétségtelen, mert az alap kezelése a törvényhatóság felügyelete alatt áll és azért a vármegye felelős. Lehetséges különben, hogy 3 év mulva veszteség nélkül is veheti ki a vármegye a pénzét.

A még eddig soha elő nem fordult esetből kifolyólag a vármegyén, az alispán inditványára, a jegyzői nyugdijbizottság határozata után megkezdik a vizsgálatot. A vármegye élni fog azzal a jogával, hogy azokat a pénztárakat, ahol a vármegyének betétje van, meg fogja vizsgálni és ha a legkisebb olyan dolgot találja, ami bizalmatlanságot kelthet, ki fogja venni a betéteket.

Az ügynek különben igen érdekes folytatása igérkezik.

Fogak és fogsorok ugy kaucsukba mint aranyba foglalva szájpadlás nélkül, továbbá arany koronákat, csapfogakat, hidmunkálat fog és gyökér huzás és tartós fogtömésecket készit

Engel Dezső,

vizsgázott fogtechnikus.

N.-Várad, Bémer-tér (Emke Kávéház felett.)

Váltóhamisitás vagy hamis eskü.

Két volt rendőr váltóügye.

Különös váltóügyek foglalkoztatják most a nagyváradi kir. törvényszék büntető birósát. *Dienes* Imre és *Petri* Sándor volt nagyváradi rendőrök közt folyik az érdekes ügy. Két váltó aláirásáról van szó. Es a körül forog az egész dolog, hogy *Dienes* Imre váltóit aláirta-e *Petri* Sándor, vagy nem.

A két váltó ügyében két itélet áll egymással szemben. Petri Sándor ugyanis mindkét váltó aláirását tagadta. Tagadta, hogy kezességet vállalt volna Dienes Imréért, Dienes Imre pedig azt állitotta, hogy igenis Petri Sándor kezességet vállalt őérette, aláirta a váltókat.

Perre került a dolog. A váltóperekben Petri Sándor megesküdött, hogy ő Dienes váltóit sem alá nem irta, sem azok aláirásával Dienest meg nem bizta. A váltópereket követték a bünügyek.

A két váltóperből két bünügy nőtte ki magát. Az egyikben *Petri* Sándor volt a vádlott. Még a mult héten tárgyalta az ügyet a kir. törvényszék. Petri Sándor hamis eskü miatt állott a biróság előtt, amiért megesküdött a váltóperben, hogy nem irtá alá a váltót. A tárgyalás során kiderült, ugy vallottak a szakértők is, hogy Petri aláirta Dienes váltóját. S igy hamis esküért Petri Sándort elitélte a biróság.

Tegnap a másik váltóügyben tárgyalt a biróság és most Dienest itélték el váltóhamisitás miatt. Egy 160 koronás váltóról volt szó, amely szintén Petri Sándor kezessége mellett került ki. Megismétlődött az előbbi eset. A váltót megóvatolták s a váltóeljárás során Petri ismételten megesküdött, hogy nem irta alá a váltót.

Következett a bünügy, és most *Dienes* Imre volt a vádlott váltóhamisitás miatt. Dienes tagadta, hogy ő irta volna alá Petri és a felesége nevét. A tanuk azonban Petri Sándor és a felesége ismételten vallottak, hogy nem ők irták alá a váltókat.

Az irásszakértők pedig egyértelmüleg azt a véleményt terjesztették elő, hogy a váltón Petri Sándor neve Dienes irása.

A törvényszék *Ember* Géza elnöklete alatt tárgyalta az ügyet, és Dienes Imrét 6 havi fogházra itélték. Dienes az itélet ellen felebbezést jelentett be.

A szociálista népgyülés utójátéka.

A város fizeti meg a katonaság kirendelésének a költségét.

Idestova két éve lesz annak a szociálista népgyülésnek, amelyen *Kondor* Bernát budapesti szociálista agitátor lázitó beszédet tartott, amelynek a hatása alatt a felizgatott tömeg felhasználta az alkalmat, hogy a rendőrség csak a nagypiac-téri oldalon állott készenlétbe, mig az u. n. garasos hid felé teljesen szabadon, őrizet nélkül állott az ut.

A lázitó beszéd után a tömeg megrohanta a gyaloghidat s azon át pár perc alatt Olasziba özönlött.

Első sorban megtámadták a felizgatott munkások a vármegyeházát, amelynek az ablakait beverték, majd a Tisza-ház elé rohantak s ennek ablakait tördelték be.

Aminthogy evés közben jön meg az étvágy, a tüntető tömeg is vérszemet kapott s a Széchényi-szálloda mellett a Rákóczy-utra került s utjában tört, zuzott. Igen sok kereskedő kirakatát teljesen tönkre tette. A tüntetés egész a Bazár épületig terjedt s az időközben értesitett rendőrök itt állták utját a további rombolásnak.

A hatóság intézkedésére a katonaság is kivonult.

A meginditott bünügyi eljárás során a bíróság *Kondor* Bernát agitátort elitélte s nemrég itélkezett a bünügyben a nagyváradi kir. itélőtábla s felemelte *Kondor* Bernát büntetését. A tetemes kárt vallott bereskedők már el is feledték a dolgot s a hatóság is lezárta az aktákat azon reményben, hogy az egész tüntetés dolga most már csak a bíróság és az ügyészség körébe tartozik.

Nem csekély meglepetést keltett tehát a városházán a katonai parancsnokság átirata, amelyben kérik a várost, hogy a katonaság részére a város téritsen meg 219 koronát, mint a tüntetés alkalmából a katonaságnál a kirendelés folytán fölmerült költséget.

A városházán azzal tisztában vannak, hogy ezen összeget a városnak kell megtériteni, azonban mégis különös, hogy ez az összeg a városi pénztárt terhelje végleg.

A bíróság beigazolva látta, hogy Kondor Bernát lázitó beszédével idézte fel a rombolást, tehát viselni kell annak anyagi következményeit is.

Valószinüleg azonban Kondor Bernáton nem lehet venni egy fillért se; azok a szalon szocialisták sem sietnek bizonyára az összeg kifizetésével, akik a népgyülésen tapsoltak Kondor beszédéhez, igy tehát nem marad más hátra, mint hogy a városi pénztár károsodik a katonai kirendelés költségeivel.

Uri jehérnemü, «FOWNES» keztyü, «Habig» kalap, eredeti ANGOL CIPO

egyedüli raktár

Róth M. Utódánál.

HIREK

Tájékoztató.

Április 1. Kereskedők naggyülése este fél 9 órakor a keresk. kamara épületében.

Április 1. Biharmegye közigazgatási bizottságának ülése délelőtt 9 órakor a megyeházán.

Április 1. 2. 3. 4 én Weinmann Sándor előadása a Kath. Legény-egyletben este fél 9-kor.

Április 2. Nagyvárad város közigazgatási bizottságának ülése délután 3 órakor a városházon.

Április 3. d. u. fél 6-kor Kath. Kör bőjti estélye.

Április 5. d. u. 5 órakor: Váradvelencei Kath. Kör bőjti estélye.

—

*** A Katholikus Kör utolsó bőjti estélye** pénteken lesz a Kör disztermében. Az estély müsora a következő: 1. Hilf László, szavalat. 2. a) Meyerbeer: Cavatina Hugenották operából; b) Tosti: Barcarolla, énekli Hubert Manci, zongorán kiséri Patzkó Aladárné. 3. Popper: Polonaise concert, cellon előadja Hubert Lajos, zongorán kiséri Hubert Manci. 4. A világi nagybirtokról. Előadás, tartja dr Krűger Aladár. Az estély pontosan fél hatkor kezdődik.

*** Eljegyzés.** *Hofbauer* Edithkét, Hofbauer Pálnak, a Nagyváradi Takarékpénztár vezérigazgatójának kedves, szép leánykáját, a báli szezon ünnepelt szépségét eljegyezte dr *Bartha* Béla rendőrkapitány.

*** A kultura ünnepe Békéscsabán.** Békéscsabán nagy ünnepségek mellett avatták fel az állami támogatással létesitett Muzeum épületet. A megnyitási ünnepélyen a kormány képviseletében Zsilinszky, a Nemzeti Muzeum képviseletében pedig báró Szalay muzeumi igazgató volt jelen. A bihar-megyei és nagyváradi régészeti és muzeum egyletet dr *Némethy* Gyula tb. kanonok, muzeumőr képviselte a kultur ünnepen. Az uj muzeumnak a kormány két eredeti Munkácsy-képet és több más értékes festményt ajándékozott.

*** Megérkeztek a bolgárok.** A nagyváradi piac vásárló közönsége a mult évben nagyon megérezte a bolgár háboru hatását. A piacon zöldséget, főzeléket alig lehetett kapni. A nagy drágaságnak a bolgárok voltak az okai, akik tudvalevőleg a harctéren küzdöttek. Ez a nagy drágaság és zöldséghiány az idén már nem lesz érezhető. Mint Szentandrásról jelenti tudósitónk, a napokban megérkeztek a 3 év előtt eltávozott bolgárok és elfoglalták elhagyott helyeiket. A bolgárok kivétel nélkül hivatalos iratokkal voltak ellátva s igy semmi akadálya sem volt letelepülésüknek. A jövevények már meg is kezdték a földek müvelését.

*** Gyalókay Aranka temetése.** *Gyalókay* Aranka holttetemeit Nagyváradra szállitották s a temetés tegnap délelőtt ment végbe az olaszi temetőben. A diszes ravatal a temetőben, közel a családi sirhelyhez volt felállitva. A ravatalt és a koporsót teljesen elhalmozták a rokonok és ismerősök szebbnél szebb koszorukkal. A koporsó felett *Sulyok* István ref. esperes megható és szépen átgondolt gyászimát mondott. A temetésen jelenvoltak a gyászoló család tagjai: *Gyalokay* Lajos államrendőrségi főtanácsos, *Gyalókay* Sándor Csikvármegye főispánja, *Gyalókay* Jenő m. kir. honvédtüzérszázados, továbbá *Hlatky* Endre főispán, *Rimler* Károly polgármester, *Tóth* Imre táblabiró, dr Személy Kálmánné, Huzella Gyuláné, Vulcán Józsefné, Csányi István, dr Gyöngyösy István és még számosan. A diszes temetést Veiszlovits Adolf és fia temetkezési vállalata rendezte.

*** Kereskedők nagygyülése.** Az Országos Megyar Kereskedelmi Egyesülés nagyváradi körzete április hó 1-én, szerdán este fél 9 órakor a Kereskedelmi és Iparkamara nagytermében nagygyülést tart, amelyen több igen fontos, a kereskedőket közelről érdeklő tárgy kerül megbeszélésre. Megvitatás alá kerül e gyülésen a záróra szabályrendelet-javaslat, amelyet dr *Thury* László tiszti főügyész készitett el s amely elfogadás végett, az április havi rendes közgyülés elé fog kerülni. Foglalkozni fog a nagygyülés, a már régebb idő óta felmerült inkassó egyesület megvalósitásának eszméjével is, ugyszintén véleményt fog nyilvánitani, az általános polgári törvénykönyv egynémely rendelkezésének kérdésében. A gyülés egyik legfontosabb tárgya a május 3—5 közt tartandó országos kereskedői nagygyülésen és kongresszuson való részvétel módozatainak megbeszélése lesz. A nagygyülésen minden érdeklődő kereskedőt szivesen lát a körzet vezetősége.

*** A „kimaradtak" nyugdijügye.** Nagyvárad város nyugdijbizottsága tegnap délután, *Rimler* Károly polgármester elnöklete alatt ülést tartott. Dr *Poynár* Dezső árvaszéki ülnök tudvalevőleg kimaradt a városi tisztikarból, mivel s tisztujitásnál nem választották meg. Szolgálati ideje három év, tehát nyugdijra nincsen igénye, hanem az általa a nyugdijalapba befizetett 566 korona 88 fillér 90 százalékát végkielégitésképen visszaadni javasolja a nyugdijbizottság. — *Klemens* Péter volt főpénztári ellenőr szintén nem választatott meg s nyugdijazását kéri, 16 évi városi és 23 évi katonai, tehát 40 évi szolgálat után. A nyugdijbizottság egyelőre a városnál eltöltött 16 év után állapitotta meg a nyugdiját, de csak azon összegig kapja meg ezt most Klemens Péter, amennyit felfüggesztésse óta kapott. A katonai szolgálatot illetőleg pedig a folytonosság megállapitása végett adatokat szereznek be.

*** A velencei Kath. Kör harmadik bőjti estélye.** A velencei Kath. Kör harmadik bőjti estélyét tartotta 29-én, vasárnap a velencei róm. kath. fiu iskola zsufolásig megtelt helyiségében. *Lobermayer* Gyula énekelt érces baritonján egy részletet a „Varázsfuvola" cimü dalmüből dr Várszeghy Lajos zenekisérete mellett, a szépen előadott, élénk tetszéssel és tapssal fogadott müdalt közkivánatra meg kellett toldani egy magyar nótával. Utána *Szilágyi* Dózsa tartott mélyenjáró, gondolatokban gazdag előadást „A mult és a jövő királya" cimen. Majd egy óráig beszélt Krisztusról s vele kapcsolatban a mult s a jövőről. A bevezetésben egy keretet készitett, melynek közepébe beállitotta Krisztust, aki a tömeg fölött áll, s mégis minden egyén feltalálhatja benne önmagát. Jellemezte Krisztust, mint a keresztény társadalom szerzőjét. Gyönyörüen fejtette ki azt, hogy mily tökéletesen szervezte Jézus az ő földi országát, a keresztény társadalmat, melynek tökéletességét mutatja a majdnem kétezer éves mult, mutatja az, hogy a kereszténység keletkezésétől napjainkig népek, nemzetek keletkeztek s tüntek le a történelem szinpadáról, mig a keresztény társadalom számban és erőben megnövekedve sziklaszilárdon áll, ma is dacolva minden idő vészes viharával, minden ellenséggel. Ilyen müvet ember nem alkothat. Ilyenre csak isteni erő képes. Látszott az előadó nemes tüzén, mennyire átérzi amit mond, mennyire át van hatva tárgyától. A kiváló előadást természetesen átérezte a hallgatóság is, mely nesztelen csendben, feszült figyelemmel hallgatta mindvégig s aztán tapsviharban adott kifejezést elragadtatásának. A negyedik és utolsó bőjti estély ápr. 5-én, vasárnap délután 5 órakor tartatik meg a következő müsorral:

1. Nyitány. Előadják zongorán: Resch Mihály és Várszeghy Lajos. 2. A magántulajdon Krisztus tanitása szerint." Előadás, tartja: dr Némethy Gyula. 3. „Mi a haza?" Melodráma, szavalja Szabó Imre, zongorán kiséri Resch Mihály. 4. „Őszkor." Müdal, énekli a velencei Kath. Kör énekkara. 5. Elnöki zárszó.

*** A debreceni merénylet tettesét tartóztatták le** állitólag Calda Rainaban Portugalliában. Letartóztattak egy külföldi embert, akiről az a gyanu merült fel, hogy egyike a debreceni merénylőknek. Az illető neve Retoren, orosz nemzetiségü.

* **Leszerelt támadás.** *Gróf* László színésznek kifogásai voltak *Biró* Béla viselkedése ellen. A kávéházban Biró leült ahhoz az assztalhoz, amelynél a szinészek szoktak ülni. Gróf megállt az asztal előtt, Biróra nézett s azt mondta:

— Mi az? Már mindenki ide telepszik? . . .

A sértő kijelentés miatt Biró két jól fésült ur által magyarázatot kért Gróftól, aki meg is nevezte segédeit. Azonban Biró előbb kutyakorbáccsal akart elégtételt venni magának. Esti 7 órakor a mozi előtt rátámadt Grófra, de a szinész elkapta a korbácsot, kicsavarta kezéből és összecsukott esernyőjével végigvágott támadóján. A rendőrposzt választotta szét őket. Megindult ellenük a kihágási eljárás. Ha a rendőrség megengedi, párbajozni is fognak.

* **A nemzetiségi vita.** A nagyváradi Társadalomtudományi Társaság e hó 4. és 5-én szombaton és vasárnap délután megtartandó vitaciklusa iránt, amelyet a nemzetiségi kérdés ügyében rendez, rendkivüli érdeklődés mutatkozik. Teljesen bizonyos, hogy e gyülésen *Goldis* László és *Jászi* Oszkár mint előadók részt fognak venni s mellettük a harmadik előadói tisztet dr *Krüger* Aladár nagyváradi püspökségi főügyész fogja ellátni. Az eddig történt jelentkezésekből biztosra vehető, hogy a hozzászólóknak illusztris sora fog hozzájárulni ahhoz, hogy e nagy érdekü kérdés magasabb nézőpontokból a legkülönbözőbb szempontokból megvilágitásra találjon.

* **Kedvezményesáru villamos bérletjegy iparosoknak.** Az ipartestület azon tagjait, kik villamos bérletjegy kedvezményben részesültek, vagy abban részesülni kivánnak, felhivjuk, hogy fényképüket a havi bérletjegy árával, 5 koronával, az ipartestület hivatalában folyó hó 31-én délután 4 óráig felhozni sziveskedjenek, hogy az április hóra érvényes kedvezményes áru bérletjegyeket megválthassuk. Tisztelettel az ipartestület elnöksége.

* **Psilander megérkezése a Vigadóban.** Mikor a nagy mozicsillag Nagyváradra érkezett, a Vigadó mozgó operatőrje kitünő mozgófényképfelvételt készitett a pályaudvaron összegyült közönségről. A film mára készült el és a szinház direktora azonnal be is mutatja a mai elsőrangu müsor keretében. A müsorból a *Nemes lélek* cimü társadalmi dráma emelendő ki, amely valóságos csodája a kinema technikájának. Polidor, mint technikus pompás francia bohózat és a francia riviera eredeti felvétel egésziti ki a szezon legjobb müsorát.

* **Analfabéták vizsgája.** A 37-es ezredbeli analfabéták oktatása most ért véget. A kurzus 3 hónapig tartott s két kipróbált tudásu tanitó vezette. *Simay* Lajos és *Zakariás* Jenő tanitók fáradoztak szép eredménnyel az analfabéták müvelésén. Ötvenkét-ötvenkét tanitványuk volt s a vizsgálaton jelenlévő *Karácsonyi* József, *Orbán* Kálmán kir. s. tanfelügyelők, továbbá a tisztikar jelenlévő tagjai legmelegebb elismerésüket fejezték ki.

* **Előadás a sajtó törvényről.** Ujságirók előtt most nincs fontosabb és aktuálisabb téma, mint az uj sajtótörvény. Erről fog ismertető előadást tartani dr *Papp* János kollegánk a Nagyvárad felelős szerkesztője csütörtökön délután 5 órakor a városháza nagytermében. Az előadás nem birálat lesz, hanem a törvény szigoru ismertetése és magyarázása.

x **Szőlőkaró** első osztályu száraz, bármily mennyiségben, jutányos áron kapható: **Weiszberger és Társa** cég váradvelenczei fatelepén. Helyi és vidéki telefon 688. szám.

* **Ritoók Zsigmond-utca 21. szám** alatt 5 szoba, 2 előszoba, fürdőszoba, konyha, kamara és cselédszobából álló lakás május elsejére bérbe kiadó. Jelentkezhetni a Biharmegyei Takarékpénztárnál.

x **Tölgyszőlőkaró** hegyezett, hasitott 2 méter és 1 méter 60 cm. hosszuságban Bihardobrosd állomáson, legelább egy waggonrakomány (cca 4000 drb.) megrendelhető a Polgári Takarékpénztár r. t.-nál Nagyváradon Kossuth-utca 6. szám. Telefon szám 11—95.

x **Kiadó lakások.** Szőllős-utca 12. szám alatt két szobás lakás a hozzá tartozó mellékhelyiségekkel azonnal kiadó. — Ősi-tér 14. szám alatt **két üzlethelyiség** azonnal kiadó. — Kossuth-utca 2. szám alatt **két üzlethelyiség** azonnal kiadó. — Hattyu-utca 35. sz. alatt egy szobás lakás mellékhelyiségekkel együtt azonnal kiadó. Értekezhetni a Polgári Takarékpénztár r.-t-nál, Kossuth-utca 6. szám.

x A legujabb **párisi kalap-ujdonságok** egyedül KOHN HELÉN kalapüzletében kaphatók, Nagy Sándor-utca (Weiszlovich-ház), ahol nagy választék áll a hölgyközönség rendelkezésére a legizlésesebb és a legujabb divatu kalapokban igen olcsó árakban. A Szigligeti-szinház müvésznőinek kalapszállitója. Átalakitásokat modellek után vállal.

* **Eladó házak.** Sal Ferenc-utca 13 szám alatti ház, 6350 négyzetméter telek, mely a Páris-patak beboltozása folytán nagy utcai frontot nyer és igy nagy haszonnal kecsegtető biztos jövővel bir, 7 lakással, nagy kert és gyümölcsössel, továbbá Ritoók Zsigmond-utca 21. szám alatti két ház, jutányos árak és kedvező fizetési feltételek mellett, szabad kézből eladók. Biharmegyei Takarékpénztár.

x **Kossuth-utca 2. sz. házban** a volt Szichta, valamint Tóth Zsigmond-féle üzlethelyiségek azonnal kiadók. — Ugyanott az emeleten egy kétszobás udvari lakás hozzátartozó mellékhelyiségekkel május 1-re kiadó. Értekezhetni a Polgári takaréknál.

x Női finom párthi fél cipők K 5, női finom chevró v. boksz fél cipők K 6, női finom amerikai fél cipők K 7, női finom bársony fl cipők K 6, női finom bagarie fél cipők K 10, férfi chevro v. boksz cipők K 8, férfi amerikai cipők K 10 férfi divatos kalapok 3 koronától kezdve. Fehérnemüek és uridivat cikkek legolcsóbb bevásárlási forrása **Fekete Jenőnél** Szt. János-utca Kispipa mellett.

* **Ingatlan eladás.** Nagyteleky-utca 31. szám alatti ingatlanunk (lakóház nagy telekkel) jutányos áron azonnal eladó. Részletes föltételek megtudhatók Kossuth-utca 3. szám alatti irodánkban. Hungária cipőgyár r.t.

Elsőrendü modern hölgyfodrásztermet a

Rammingerė

szinházi és hölgyfodrász

szemben a szinházzal

Telefon 1076. Telefon 1076

x **Warhanek halkonzervgyári lerakat** Kossuth-utca, Sas palota *Aszódinál*. Bőjti idényre megjöttek a friss halkonzervek: Ostseetejes 16 fillér, ruszli nagy 4 fillér, göngyhering 10 fillér, file 6 fillér, pácolthering 12 fillér, borshal 2 fillér, mustár hering 16 fillér, angolna dekája 4 fillér, 1 doboz halsaláta rendkivül finom 50 fillér. Szardiniák gyári árban. Rendkivül sok féle tengeri halak.

x **FELHIVJUK** a nagyérdemü hölgyközönség szives figyelmét a **most megnyilt Rácz és Vass női divatszalonban** készülő eredeti **angol kosztüm** és **felöltőkre.** Mérsékelt árak. **Nagy Sándor-u. 17.**

POVAZSÁN JÓZSEF

hatóságilag engedélyezett electrotechnikai vállalata Nagyvárad, Bazár épület, szinház oldal.

Telefon 525. Telefon 525.

x **ZOMBOR SANDOR** sebész-orvos müszer-kötszer és testegyenesitő gépek készitője. Nagyváradon, Nagy Sándor-utca 17. sz. alatt, ahol villanyerőre berendezett mühelyében készit mindenféle fémcsiszolást, nikkelezést és minden e szakmába vágó munkát jutányos árban.

x **Letarolt gyönyörü hóvirágok** feküdtek a napokben az „Ujvárosi drogueria“ asztalán. Sajnálattal nézte az ember, hogy préselték agyon a gyönyörü fehér virágokat, hogy kivonatából hathatós arckrémet készithessenek azon hölgyek részére, kiknek arcára a tavaszi szellő kihozta a szeplőt és májfoltot. Ezen szépségi hibák már 1 tégely „Hóvirág crém“ elhasználása után csodásan eltünnek. Ara 80 fillér.

x **Erdekében áll,** hogy megrendeléseivel felkeresse *Biró László és Tsa* uri- női- és papi szabókat. Meglepő olcsó árak. modern szabás, elsőrendü munka Sal Ferenc-utca 17. Telefon 832 sz.

„The Roosewelt Schoe“

amerikai cipők

12·50 és 16·50 kizárólag

Reichard Dezső

cégnél

Rákóczi-ut Orsolya zárda épületében kaphatók.

—

A legszebb kézimunkák

Tátray cégnél

Rákóczi-ut 4. Telefon 783.

Legszebb ajándék

orvosoknak és ügyvédeknek

egy zománcztábla.

Készíti

Diósy Mihály

Telefon 839. Telefon 839.

SZINHÁZ

Heti müsor.

Kedd: Cigányprimás. (Kovács Lilly vendégfellépte.)

Szerda: Mozikirály. (Kovács Lilly vendégfellépte.)

—

Kovács Lily.

A Leányvásár Bessy szerepében a kassai szinház szubrettje, Kovács Lily lépett fel tegnap mint vendég. Fellépésével meleg sikert aratott. Sokat tapsolták, ujrázták. Csinos megjelenésü, igen temperamentumos, ügyes leány, szépen táncol és sok természetes kedvesség van benne. Egy a gyöngéje, a hangja, mely nem éppen kellemes, de kis terjedelmü. Olyan szerepekben, ahol keveset kell énekelnie, igen jól megfelelhet, de az első szubrett szerepkörre mást kell szerződtetni. —ő.

—

Psilander kudarca. A váradihoz hasonló kudarc érte Psilandert Szatmárnémetiben is. Vasárnap érkezett oda s az óriási reklám dacára a szinház csak félig telt meg, ugy hogy Psilander fellépése nagy deficittel járt a mozivállalatra.

IRODALOM

P. Bangha Béla konferenciabeszédei.

Bangha Béla S. J. konferenciabeszédeit a Katholikus Népszövetség nagyváradi szervezete bő kivonatban kiadta. A nyolcvannyolc oldalas füzet tartalma:

1. Konferenciabeszédek nők részére: A modern nő és a keresztény nő. A kereszténység és a nő. Az életcél és a nő. Az apostolkodás és a nő. A tabernákulum és a nő.

2. Konferenciabeszédek férfiak részére: Modern eszmék és ősi hit. Krisztus és az egyház. A kereszténység lényege. A mi zászlónk.

3. Befejező beszéd: Amiről az örök-lámpa beszél. Függelék: A világ ura, ünnepi beszéd a katholikus sajtógyülésen.

A füzet kapható a három plébániahivatalnál, a Kath. Körben, a Népszövetségi Otthonban, valamint a Tiszántúl kiadóhivatalában. Ára 20 fillér. Megrendelhető a Népszövetség nagyváradi szervezeténél. A portó a megrendelőt terheli. Legcélszerübb a kivánt számu füzet árát és a portót utalványon előre beküldeni.

—

Uj Idők amatőr-pályázata. Az amatőr-fényképezés egyre nagyobb tért hódit. Amatőr-fényképészeinket nemes vetekedésre szólitja most az Uj Idők, amikor pályázatot hirdet amatőr-fényképekre. A pályázat feltételeit és a pályadijakat e heti számában közli az Uj Idők, amelynek szépirodalmi részéből megemlitjük Herczeg Ferenc regényét, Bársony István elbeszélését, Bródy Sándor szindarabjának, a Timár Lizának egy részletét, Szász Zoltán cikkét, Farkas Pál regényét, Ethey Árpád elbeszélését, Kürzsely Erzsike versét. A képek és illusztrációk felölelik az elmult hét fontosabb eseményeit.

SPORT

A Debreceni Vasutasok és a NAC bajnoki versenye.

— Eredmény 10 : 0 a NAC javára. —

Nagy üggyel-bajjal és rizikóval számos kisérlet után megnyitották végre a szezont a Sport-téren.

Az eső, mely annyiszor elmosta már a programot, a sok prolongálás dacára sem maradt el.

A hosszu várakozásra kárhoztatott közönség, főleg a fiatalság elég nagy számban jelent meg.

A pályán aránylag elég türhető játékot produkáltak a játékosok. A szezon első bajnoki meccsét a NAC játszotta a debreceni VSC-vel, Debrecen második football csapatával.

Az első félidőben a NAC csak 10 emberrel, könnyedén játszott s csupán 1 goalt ért el, melyet majdnem kiegyenlitett az ellenfél, a második felében a játéknak azonban már komolyan vette a játékot s nagy klassisához méltó formát mutatott. A vasutasok nem tudtak a pályájukról elmozdulni, a kaput állandó ostrom alatt tartotta a zöld-fehér gárda és Strasser és Kürschner felváltva sürü egymásutánban lövik be a nehéz sáros labdát a debreceni kapuba, melyet a kapus több szerencsével, mint rutinnal véd. A debreceniek zavarukban önmaguk is kétszer goalt csinálnak a NAC javára, ugy hogy a második félidőben még ujabb 9 goalt szerez a NAC.

A NAC-ban Raditz, Strasser, Hamburger, Busi, Mertz és Kürscher voltak a legkiválóbb, a debreceniek közt a szélső csatárok és a center játszottak legjobban.

Pártatlan biró volt Engel Kornél (BVC.)

EGYESÜLETEK

A Magyarországi Munkások Rokkant- és Nyugdij-egyesülete 112. sz. helyi fiókjának közgyülése.

Egy nemes hivatást teljesitő egyesület tartotta meg vasárnap d. u. 4 órakor évi közgyülését, melyen beszámolt az 1913. év történetéről s mely fényes tanusága annak, hogy ez az egyesület hivatása magaslatán áll, s igen sok rokkant, árva és özvegy élvezi az egyesület jótéteményeit.

A gyülést a Kath. Legényegylet házában, hol a hivatalos helyiség van, tartották meg. Győry János elnök gondolatokban gazdag beszéddel nyitotta meg a gyülést, s utána Székely Lajos jegyző ecsetelte a lefolyt év történetét, melyből kiemeljük a következőket:

Az országos egyesület 1903 óta 2492 rokkant, 604 árva és özvegynek segitségére 3,419.160 koronát fizetett ki.

A különalapokból alapszabályszerü segélyre nem jogosult elhalt tagok özvegyei és árvái támogatására 38571 koronát fizetett ki.

A helyi fiók tagjainak száma 867. A helyi fiók külön alapja, melyet közadakozás utján létesitettek özvegyek és árvák segitségére 1200 kor.

Legmélyebb köszönetét fejezte ki a közgyülés a főtiszt. Káptalan tagjainak, kik a különalap gyarapitására az idén is 155 koronát voltak szivesek adományozni s az Agrár Takarékpénztárnak, mely ugyanezen célra 10 koronát adományozott. Továbbá a Kath. Legényegylet elöljáróságának, mely a befizetések eszközlésére ingyen helyiséget adott.

A helyi fiók területén 3 rokkant élvezi az egylet jótéteményeit s egy pedig elhalálozott.

Az időközben megüresedett alelnöki állásra Csémi Béla, ellenőri állásokra Wesselényi József és Dobozy Ferenc, választmányi tagoknak Csákány Mihály, Zemann János, Sikly József, Ercsey Géza, Pál Gyula, Dömötör Lajos, Cs. Szabó Imre, Rottensteiner István választattak meg.

A beadott inditványok tárgyalása után az elnök lelkesitő szavai után a közgyülés véget ért.

TÁVIRATOK

A belügyi reformok.

Budapest, márc. 30.

A képviselőház pénzügyi bizottsága ma délelőtt 11 órakor ülést tartott, amelyen a belügyi költségvetést tárgyalták. Antal Géza 33 millió szaporulatot mutat ki. A javaslathoz hozzászólt Tisza István gróf is. Beöthy László volt keresk. miniszter, aki végig megy az egyes tételeken és konstatálja a kormány jóindulatát.

Sándor János belügyminiszter elismeri, hogy a költségvetés szegényes, de tekintettel kell lenni a reformok megvalósitásánál az ország nehéz helyzetére. A belügyi tárca első reformja a községi és körjegyzők fizetésének rendezése. Azután reméli, hogy már a husvéti szünet után beterjesztheti a vármegyei reformot.

Kijelenti a miniszter, hogy a megyék megtartják eddigi jogaikat, területük épségét sem érintik. Állami tisztviselők lesznek összes tisztviselői, önkormányzatát erősiteni fogják, a közgyülés jogköre érintetlen marad s a törvényhatósági tagok számát sem kivánja leszállitani.

Pap Géza sürgeti a kivándorlás szabályozását. Sándor János belügyminiszter megnyugtató választ ad, hogy most tárgyal a hajótársaságokkal a visszavándorlás megkönnyitése iránt.

Az 1914—15. évi hadügyi költségelőirányzatot elfogadták.

—

Stürkgh a királynál.

Bécs, márc. 30.

A király tegnap délelőtt tiz órakor hosszabb külön kihallgatáson fogadta Stürkgh gróf miniszterelnököt.

—

Fekete könyv.

Bécs, márc. 30.

A bécsi fizetőpincérek elhatározták, hogy fekete könyvet fognak vezetni azokról a vendégekről, a kik rendszeresen adósságot csinálnak a kávéházban.

—

Elitélt cikkszerző.

Budapest, márc. 30.

A budapesti esküdtbiróság ma tárgyalta Szentkirályi Béla rendőrkapitány által a Népszava ellen inditott sajtópert. Szamuelly Tibor hirlapiró nem találták bünösnek, ellenben Havas Sándor cipőfelsőrészkészitő segédet, aki a második cikkért vállalta a felelősséget, 3 havi fogházra és 600 korona pénzbüntetésre itélték.

Beszakadt a föld.

Bécs, márc. 30.

Tegnap reggel háromnegyed hét órakor az osztrák és magyar bank uj palotájának épitésénél egy kétezerkétszáz kilogram betongép alatt tizenkét méter hosszuságban és két méter szélességben beszakadt a föld. Szerencsére senki sem sérült meg. A kár tizenötezer korona.

Az ifjuság védelme.

Berlin, márc. 30.

A birodalmi gyülés husvét után törvényjavaslattal fog foglalkozni, amely az ifjuságot akarja megóvni bizonyos rajzok és képek kiállitásával járó veszedelemtől. A törvényjavaslat lényegében nem egyéb, mint a hirhedt Lex Heinze, amelyet tizennégy évvel ezelőtt obstrukcióval buktattak meg.

KÖZGAZDASÁG

Gabona üzlet.

Buza áprilisra	12.75
Buza májusra	12.68
Buza októberre	11·28
Rozs áprilisra	10.10
Rozs októberre	8.72
Zab áprilisra	7.88
Zab októberre	7.83
Tengeri májusra	6.78
Salgótarjáni kőszén	718.—
M. Ált. Kőszénbánya	1053.—
Közuti vasut	635 50
Városi villamos	325.50
Adria	620.—
Atlantika	—.—

Budapesti értéktözsde.

Magyar hitelrészvény	843.—
Osztrák hitelrészvény	638 50
4%-os koronajáradék	82.20
Osztr. magy. államv.	712.50
Jelzálogbank	442.—
Leszámitoló és pénzváltó	509.—
Hazai bank	281.—
Magyar bank	532.50
Keresk. bank	3645.—
Rimamurányi	652.—

SZERKESZTŐI PÓSTA.

Nagyitó üveggel kerestük azt az «országos nevü esztétát», aki az Uj Nagyvárad szini kritikáit állitólag irni szokta. Mert azt mondja az Uj Nagyvárad, neki ilyen «országos nevü esztéta» a szini kritikusa. Ha majd valakinek sikerül az országosan tisztelt nagy esztétát felfedezni, jelentkezzék. Addig azonban, azt hisszük, kár az Uj Nagyváradra egy szót is vesztegetni.

A szerkesztésért felelős:
Dr KRUGER ALADAR.

VIGADÓ

mozgószinházban

Kedden és szerdán

ELITE műsor.

NEMES LÉLEK

társadalmi dràma 4 felvonásban.

Ezen műben a Kinema technika legszebb és legcsodálatosabb vivmányai lesznek bemutatva. A szinhely ahol a darabot felvették, valóságos tündérkert.

POLIDOR mint technikus.

A Francia Rivieráról

saját felvétel.

Psilander

megérkezése Nagyváradra, az összes jelenvoltak felvételével.

Kezdete 6 órakor

Rendes helyárak.

Csemegemézet

öt Kgrammos csinos postadobozokban 8 korona 50 fill.-ért bárhova bérmentve szállit utánvétellel

Balatonvidéki Mézkiviteli Vállalat Balatonfőkajár.

Főképviselőnk Nagyvárad és vidékére BIRÓ JÓZSEF ur, ki nagyobb rendeléseket a lehető legjutányosabb árban számitva felvesz.

Kevés pénzért sok mindent vásárolhat, és pedig:

női harisnyák, párja 30 fillértől, selyem harisnyáig
férfi zokni „ 28 „ „ zokniig
gyermek harisnya kötött 20 fillértől. Női férfi fehérnemüek zsebkendők, ridikülök pénzerszények, ernyők igen olcsó árért. Himzés valódi kiöpli csipkék.

Férfi gallér darabja 10 fillér,

csak mig a készlet tart. Vidéki rendelések utánvét, viszont eladóknak engedmény, meg nem felelőért a pénzt visszaadjuk.

Klein Sándor és Társa
Rákóczi-ut 14.

Husvéti parfümök 20 fillértől a legfinomabbig.

Van szerencsém a n. é. közönséget t. értesiteni, hogy

Egey Lajos
Rákóczi-ut 14 szám alatti

fodrász üzletét

átvettem.

A nagyérdemü közönség szives támogatását kérve

***Szalay Bálint** fodrász.*

PAPI RUHÁK.

Tisztelettel értesitem a nagyságos és főtisztelendő papságot és a n. é. közönséget, hogy

papi és civil ruha tökéletességét

áttanulmányoztam Budapesten, hogy a nagyságos és főtisztelendő papságnak kényelme legyen nálam beszerezni a szükségletét. Vidéki megrendelőnek elég egy minta reverenda beküldés, esetleg hivásra személyesen kiutazom.

Alkalomra bármilyen szalon ruha kölcsön kapható.

Alázatos tisztelettel
VAJNOVSZKY KÁROLY
papi- és polgári szabó.
Szent János-utca 32. (Saját ház.)

ALAPITTATOTT 1898-BAN.

Kálvaria-utcán egy üres telek eladó.

Ha nincs megelégedve szabójával, mert drága vagy rosszul szab vagy nem pontos, szóval bármi okból. Keresse fel **DARABONT GY. és TÁRSA** uriszabó céget Szilágyi Dezső-u 6. (Sonnenfeld-palota) és meglepi önt az ottani szolid, olcsó, kifogástalan kiszolgálás. Alkalmi és gyászruhák **24 óra alatt.** Vidékről egy beküldött öltönyről uj at készitek. Valódi angol szövetek.

Helyi és vidéki telefon 980.

Műszaki harisnyakötőde

Nagyvárad, Nagy Sándor-u. 2.

(Ausländer férfiszabócég után.)

KÉSZIT uj férfi fuszekliket és női harisnyákat a legdivatosabban, igen tartós kivitelben és olcsó árban. Elvállal fejeléseket s javitásokat, valamint azsur- és muslin-harisnyákat, kivágott cipőkhöz a legmegbizhatóbban készit. Egy próbarendelés meggyőz mindenkit a harisnyák jóságáról. Az üzlet 14 év óta áll fenn. Sok pénzt megtakarit ha harisnyáit

Lippner Márknál szerzi be.

A

jó bornak

nem kell czégér

mondják még ma is a régi öregek! Hogy mennyire igazok van, eléggé bizonyitja

Kecskeméti István

is, a reklámra nem szorult ujonnan berendezett étterme

Nagyvárad, Teleky-u. 4. szám.

Nyitva éjjel-nappal. Kitünő saját termésü borai, **előzékeny kiszolgálás**, szolid polgári árak. **Abonensek naponta felvétetnek.**

Uj étterem megnyitás.

Van szerencsém a n é. közönség becses tudomására hozni, hogy Szilágyi Dezső-utca 5 sz. alatt a Nagyváradi Katholikus Kör uj palotájában a

nyilvános étterem

megnyillott,

mely a legkényesebb igényeknek is megfelelően van berendezve, **kitünő magyar konyha,** a legjobb zamatu **faj borok**. Első minőségü **Dréher sör.** Havi és napi abonensek előfizetés mellett elfogadtatnak a legszolidabb árak mellett, ugy bent az üzletben, mint házhoz való kihordásra Pontos és figyelmes kiszolgálás.

Becses pártfogást kér tisztelettel:

Ille János a Kath. Kör. vendéglőse.

Uj dolog.

Oltott zsákmész

poralakban.

Szuperfoszfát Műtrágya legolcsóbb árban.
Fedéllemez, Cement

Kondor Dezső Nagyvárad

Nagypiacz-tér 1. **Telefon 9-69.**

Értesités.

Tisztelettel van szerencsém a n. é. közönség nagybecsü tudomására hozni, hogy a **Lukàcs György-u. 24. sz. alatt** egy ujonnan berendezett

mészáros és hentes

üzletet nyitottam,

hol a legkitünőbb hentes áruk szalonna, zsir, háj és mindenféle hidegfelvágottak füstölthusok stb. kapható olcsó és pontos kiszolgálás mellett. — A n. é. közönség szives pártfogását kérem

kiváló tisztelettel

Szilágyi J.

mészáros és hentes.

Helyi és vidéki telefon 13—87.

Kérjünk és fogyasszunk mindenütt

Nagyváradi sört!

mert szin, iz és maláta-tartalom tekintetében a legelső gyárak termékeivel vetekszik és amellett olcsóbb.

Rendeléseket már 10 üvegtől kezdve a városi raktár házhoz szállit. Állandó vevők ingyen jeget kapnak.

Nagyváradi Sörgyár Részv.-Társaság

Gyári telefon 439. Városi raktár (Nagypiacz-tér), telefon 471.

Első nagyváradi cementipar.

Készitek granitó, terazzó, mükő és minden e szakmába vágó munkálatokat, házi csatornázásokat a városi mérnöki hivatal előirása szerint, személyes felügyeletem mellett. Kivánatra angol closet berendezéseket a legelőnyösebb fizetési feltételek mellett a legjelkiismeretesebb és legmesszebb menő jótállás mellett készitek. A nagyérdemü közönség becses pártfogását kéri tisztelettel

NUTTA JAKAB

cement és betonmüvek vállalata.

Szaniszló-utcza 67. szám. (Saját ház.)

Nagyvárad város jéggyára

rendes nyári szállitásait megkezdette

Előjegyzések t napi 1/1 vagy 1/2 tábla

vizvezetéki vizből készült higienikus műjég

szállitására kérjük levelezőlapon vagy telefonon (651. szám) továbbitani.

A pontos és előzékeny kiszolgálásról gondoskodik:

Nagyvárad város jéggyára

Szent László-nyomda részvénytársaság, Nagyváradon.